

Fotografera i befintligt ljus

Sammanfattning av ljusteorin

Sammanfattning av ljusvariablerna

- Ljusets hårdhet: Handlar om hur stor ljuskällan är, sett från motivet. Ett hårt ljus ger en skugga med skarp kant.
- Ljusets styrka: Volymen på ljuset. Kompenseras normalt med exponeringen och ISO i kameran.
- Ljusets färg: Varje ljuskälla har en färg, som beror på dess sammansättning av våglängder. Kompenseras normalt för med vitbalansen i kameran eller vid råkonvertering.
- Ljusets riktning: Varifrån kommer ljuset och var ska det? Dels handlar det om ljusets position relativt motivet, dels handlar det om hur avgränsad riktningen är (spotlight eller bred ljusbild).

Sammanfattning av ljustyperna

I en bild kan ljuskällorna få olika roller:

- Huvudljus: Det mest uppenbara ljuset i bilden. Det som ger karaktär åt motivet.
- Skuggljus: Kallas ibland för allmänljus eller upplättningsljus. Lättar upp skuggpartier så de inte blir kolsvarta.
- Bakgrundsljus: Ljus som faller enbart på bakgrunden.
- Effektljus: Alla övriga ljuskällor som tillför någon effekt i bilden.

Var och en av dessa ljuskällor kan bestå av antingen en lampa, solen, moln, reflexskärm eller vad som helst som reflekterar ljus. Var och en av dessa ljuskällor kan dessutom beskrivas med de fyra egenskaperna.

Övningar till kursens kapitel

Kapitel 2: Teoretisk kunskap om ljuset

1. Beskriv för en fotointresserad vän vad skillnaden är mellan ljusets styrka och hårdhet.
2. Välj ut tre bilder som du gillar, dina egna eller andras. Skriv helst ut bilderna på papper. Analysera varje bild och beskriv hur ljuset är i bilden. Vilka ljusroller är med i bilderna? Hur är varje ljuskällas egenskaper? Beskriv varje ljuskälla med de fyra egenskaperna. Vill du ta denna övning ett steg vidare så kan du också försöka skapa en exakt likadan bild själv.
3. Fotografera bilder som skiljer sig på var och en av egenskaperna (en bild i hårt ljus, en i mjukt, en med starkt ljus, en i svagt, varmt/kallt osv). Sätt upp bildparet bredvid varandra och använd dessa bilder för att öva upp din bildsyn när det gäller ljusets olika egenskaper.

4. Porträtter en person i hårt respektive mjukt ljus. Vilket fungerar bäst tycker du för just den personen? På vilket sätt skiljer sig uttrycket åt när du varierar ljuset?
5. Ta ett porträtt i fönsterljus. Täck sen för delar av fönstret för att reglera hårdheten. Du får då också ett svagare ljus, vilket du kan behöva kompensera med högre ISO.
6. Styr kontrasten i en ljusmiljö genom att stänga persiennerna i alla andra fönster utom det som ger huvudljuset. Vad händer om du öppnar upp ett fönster på motstående sida?
7. Ta en bild i gatljusbelysning, och efterlikna solljuset. Enklast är att göra bilden svartvit, för att slippa färgsticket.
8. Öva på att hantera hårt solljus: ta tre ljusmässigt olika bilder med samma motiv. Skriv gärna ner dina tre lösningar.
9. Utmana en fotointresserad vän: ta varsin ljusmässigt intressant bild, och låt den andre försöka replikera din bild. Efteråt kan ni avslöja hur respektive bild var ljussatt.
10. Välj ut tre bilder av fotografer du gillar. Analysera bilderna och beskriv ljuset i dem.

Kapitel 3: Praktisk guide till reflexskärmen

1. Ta fyra bilder, där du testat reflexskärmens olika "working modes", alltså sätt att fungera:
  - 1.1. Studsa ljus: fånga upp ljus och skicka det vidare
  - 1.2. Stänga ute ljus: blockera ljus
  - 1.3. Diffusera ljus: mellan motiv och ljuskälla
  - 1.4. Bakgrund: ha med skärmen i bild, som bakgrund
2. Öva ljuskanonen: ta en bild inomhus när solen lyser in genom ett fönster. Fånga upp solstrålen med silversidan av skärmen och rikta den in i rummet. Låt detta ljus vara huvudljus i bilden.
3. Ta tre bilder på samma motiv: en utan skärm helt, en med vita sidan och en med silversidan som reflekterar. Pröva dig gärna fram med olika motiv i olika ljusförhållanden för att lära dig vad du tycker fungerar bäst i dessa lägen.
4. Ta en produktbild där du har bara en ljuskälla, det kan fungera med en enkel skrivbordslampa. Vitbalansera för ljuskällan. Arbeta med små reflektorer i vit kartong, vitt papper eller aluminiumfolie för att skapa ett intressant ljus. Tänk gärna i termer av huvudljus, skuggljus, bakgrundsljus och effektljus. Det kan underlätta att ha kameran på stativ.
5. Leta efter naturliga reflexskärmar i närheten, det kan vara allt ifrån husväggar till bilar, glasrutor eller metallobjekt.

Kapitel 4: Yrkesfotografernas trick

1. Träna på att ge riktning åt ljuset genom att leta rätt på en tunnel, bro, tak eller valv. Pröva dig fram med att justera hur långt in under taket du behöver gå för att skapa den ljusbild du vill ha.
2. Träna på analystricket genom att försöka förutsäga hur ljuset ska bli i bilden utifrån vad du ser på handen. Ta en bild på handen innan du tar "den riktiga" bilden. Sätt dem bredvid varandra för att öva upp din förmåga att bedöma ljus på förhand.
3. Hitta tre olika sätt du kan separera motivet från bakgrunden med.
4. Förklara för en fotointresserad vän vad tricket att släcka lamporna inomhus går ut på.

Kapitel 5: Hantera olika ljusförhållanden

1. Träna på att bedöma ljussituationer på förhand. Bestäm dig för vilken ljuskälla du vill ha som huvudljus, och ta den bilden. Låt sedan samma ljuskälla istället spela rollen som effektljus. Vad händer med bilden? Hur upplevs dina två bilder?
2. Ta tre olika porträtt i solljus, där du använder olika strategier för varje bild. Hur gjorde du? Skriv ner dina strategier och byt gärna med en fotointresserad vän.
3. Ta en svartvit bild i kontorsmiljö, på ett sånt sätt att ingen skulle kunna tro att den var tagen där.
4. Leta efter ljuskällor ute på stan på kvällen, som skulle kunna fungera för ditt sätt att fotografera. På vilka sätt kan du utnyttja dessa ljuskällor? På vilka sätt kan du hantera ljuskällornas olika färgtemperatur?

Kapitel 6: Lär dig känna igen ett bra ljus

1. Skriv ner hur ljuset är i fem olika situationer. Fotografera dessa situationer och samla en liten portfolio av olika ljustyper.
2. Ta ett porträtt i glasrutans reflex en solig dag.
3. Gå ut på locationsjakt! Gör en lista på platser där möjligheterna till bra ljus är stora. Ett tips kan vara att skapa listan via din smartphone i Google Maps, så du får GPS-taggar på platserna.
4. Öva på att känna igen ett bra ljus, genom att fotografera med telefonen.
5. Ställ dig vid en tunnel och betrakta hur ljuset faller på personer som går förbi.
6. Titta på föraren när du åker bil och se hur ljuset förändras under färd.
7. Provfotografera i olika typer av himmelsljus för att lära dig vad du gillar och tycker fungerar.
8. Förklara för en fotointresserad vän hur man kan använda sig av fönsterljus. Nämn gärna tre olika sätt.

Kapitel 7: Vägen till bilden

1. Öva på att fotografera blanka ytor. Ett tips kan vara bilfoto, annars kan du använda smycken eller köksredskap, eller glas. Öva på att hantera ytan. Hur gör du för att hantera "pingpong-effekten", som fotografen Johan Westin brukar kalla det?
2. Ta ett motljusporträtt med reflexskärm. Tänk att bilden ska användas för skivomslag, så komponera för kvadratisk format direkt.
3. Tillämpa de principer jag använde under fotograferingen av Sannas sallad. Fotografera gärna mat, och arbeta med motljus från reflektor eller diffusor för att skapa liv och lyster i matens yta. Hur får du det att se så gott ut som möjligt?

Tips att gå vidare med

Gör som Peter Karlsson: fotografera i svartvitt, för att träna upp separationsförmågan med hjälp av ljushet i olika ytor (Välj gärna raw-format, du kan ändå ställa kameran på svartvitt bara för att bedöma bilden på displayen).

Studera bilder av erkända och ljuskunniga fotografer. Ett tips är Johan Westin, fotograf och lärare i ljussättning. Han har gett inspiration och kunskap till delar av denna kurs. Vad kan du lära av Johans sätt att arbeta med ljus?

Sök upp intressanta bilder på bloggar, fotocommunityn som tex flickr, pinterest och fotosidan och anteckna en lärdom från varje bild.

Samarbeta gärna i din fotoklubb, med kollegor eller fotointresserade vänner och skapa gemensamma projekt där ni utmanar varandra. Kanske kan det handla om att fotografera samma motiv i olika ljus, kanske kan det handla om att presentera ett porträtt var, som är taget i direkt solljus.

Syftet är att ni gemensamt triggat varandra och lär er nya saker. Varför inte kombinera en fotoutmaning med något annat specialintresse du har, exempelvis bilar, musik, bakning, möbelrenovering eller spel?